

היכל הוראה

פסקי דינים * תשובות * הוראות

מבי מדרשא "היכל הוראה" • מיסוד שר ההוראה מרן ה"קנה בשם" זי"ע
בראשות בנו נאב"ד היכל הוראה הגדול רבי משה בראנסדארפער שליט"א
מגדולי פוסקי דורינו ובעל שו"ת היכל הוראה * י"ל ע"י איגוד הרבנים תלמידי "היכל הוראה"

גליון לג * פרשת ויצא תשפ"ד

בין כותלי ההיכל

לעת עתה שרבים מבני ישראל דרי דרום ארץ ישראל ודרי צפון ארץ ישראל הוצרכו לגלות הן אלו שגלו ממקומם מחמת כיבוש האויב ביום שמחת תורה והן אלו שגלו ממקומם מחמת פחד האויב רח"ל ושאל אחד מדרי חצור הגלילית בהיכל הוראה ממורינו הרב שליט"א היות שבהאי פחדא קא יתיב מקולות המלחמה עזב את מקומו ובא לדור פעה"ק ירושלים עד יעבור זעם ועכשיו נזכר שלא נטל עמו את שטר הכתובה ושואל אם צריך לכתוב כתובה אחרת (כתובה דאירוסא) כדי שלא ישהה עם אשתו בלא כתובה.

והשיב לו מורינו הרב שליט"א דודאי אם הוא יודע היכן הכתובה מונחת, גם אם לא בביתו כי אין הכתובה צריכה להיות דוקא בביתו והעיקר שתהיה במקום שמור וכל שיודע שהכתובה נמצאת במקום שמור אינו צריך לכתוב כתובה חדשה, אבל אם ח"ו יכנסו האויבים לשם אזי צריך לכתוב כתובה חדשה, והוסיף מורינו הרב שליט"א דאנשי הדרום שגלו ממקומם ממקומות ששם היו מחבלים שעשו פוגרום אכזרי השם ישמרנו, כל זמן שאין יודעים מה מצב הכתובה יש לחוש שמא אבדה הכתובה ושפיר צריכים לכתוב כתובה חדשה וכמובא בשו"ע אהע"ז (סי' טו סעיף ג) וברמ"א וז"ל: אם כתב לה כתובה, ונאבדה וכו', צריך לכתוב אחרת בעיקר הכתובה, שאסור לאדם לדור עם אשתו שעה אחת בלא כתובה. הגה: עיר שכבשוהו כרכום (מצור), או שגלו מן העיר, ואבדו הנשים הכתובות שלהם, צריכים לחדש נשותיהם כתובותיהם, אף על פי שיש לומר שמא ימצאו אחר כך כתובותיהם או יחזרו להם, מכל מקום מאחר שהכתובות בחזקת אבודות צריכים כתובות אחרות, עכ"ל.

אולם אלו אנשי דרום שלא היו במצור וכן אנשי צפון שהרשויות פינו אותם רק מחשש סכנה מכאן ולהבא ודירותיהם שמורות אף שגלו ממקומם מכל מקום אין להם לחוש לכתוב כתובה אחרת שהרי כתובתם לעת עתה הם בחזקת שכתובתם קיימת. עוד הוסיף מורינו הרב שליט"א דבר חידוש דגם מי שיודע שהכתובה בביתו במקום פלוני אם יודע שלא יוכל להגיע אל הכתובה בנקל כגון שנפל עליה ארון כבד וכדומה שאי אפשר להזיזו ממקומו אף שהוא יודע ודאי שכתובתו מונחת שם כל זמן שאינו יכול להגיע אל הכתובה גם הוא בהאי חששא יתיב וצריך לכתוב כתובה חדשה.

והוראה זו היא על פי מה שהורה מרן רבינו בעל הקנה בשם זצוק"ל לאחד ששאלו בדבר כתובה שנפלה לתוך מקום צר מאד שאין גישה אליו - בריח שבין קיר הבית לארון ספרים שאי אפשר להזיזו מחמת כובדו - והורה לו שיכתוב כתובה חדשה שהרי זה נחשב כאלו אבדה כתובתו.

מתוך שאלות ותשובות ששולחו אלינו מורינו הרב שליט"א

הדלקת נר חנוכה על הדופן שבמרפסת (על המעקה או על הגדר האבן שמסביב המרפסת) שמועד לשיבה

דייר שגר בקומת גג, וסביב ביתו יש שטח בנוי שמוקף במעקה או על הגדר האבן שמסביב המרפסת שמועד לשיבה, וכן מי שמתגורר בבית שיש בו מרפסת גדולה שאינה מקורה; אין מקיימים מצות הדלקת נרות חנוכה אם מדליקים אותן על גדר או מעקה של מרפסת, כיון שלא מצינו שאפשר לקיים המצוה אלא כשמדליקים אותן במקום ששמו בית, דהיינו בבית או בחלון הבית. לפיכך ידליקו דוקא בחלון הפונה לרחוב או בפתח ביתו או אפילו בפתח החצר שלפני הבית שזהו חדר השמש לבית שזהו מדינא דגמרא אבל לא בגדר המרפסת שמאחורי הבית.¹

הדלקת נרות חנוכה בחוץ בפתח שאינו בשימוש כלל וסגור במנועול ובריה

אין להדליק נרות חנוכה מחוץ לפתח בית הסגור במנועול ובריה, ואינו נועד לפתוח כלל ועיקר, וב' טעמים לדבר; א. כל הענין שמדליקים בפתח הוא משום שיהיה מסובב במצוות וכאן שאין לו מוזהה שוב אינו מסובב במצוות. ב. כיון שאין רואים את הנרות ברשות הרבים אין כאן פרסומי ניסא. [ובכלל יש כאן שאלה אחרת דמאחר שהפתח הזה סגור ומסוגר עד כדי כך שאף מוזהה לא הניחו שם, נכנסנו לספק אם יש לו ככלל שם פתח לחיבו במוזהה, כי אף שאין משתמשים בפתח זה ואין לו כלל שם פתח מכל מקום אפשר שחייב לקבוע שם מוזהה].²

דיירים רבים המדליקין נרות למטה בכניסה של הבנין

בזמנינו, אשר בבנין אחד ישנם רב קומות ודיירים רבים, נראה דלכולי עלמא אין להדליק נרות חנוכה בפתח הכניסה לבנין. ואף לדעת הגרי"ז מבריסק זצוק"ל הסובר שפתח הבנין הוא החצר הנזכר בשו"ע, היינו דוקא בזמנם אשר התגוררו בכל בנין מעט דיירים, והיה ניכר על כל מנורה של מי היא, אבל בזמנינו שישנם דיירים רבים בכל בנין כלל אי אפשר לדעת למי שייכת כל מנורה, הרי שאין בזה פרסומי ניסא כלל.³

1. בנימוק הדברים כתב מורינו הרב שליט"א בשו"ת היכל הוראה (חלק ב' הוראה טו), דהנה במקום ההדלקה יש שני ענינים, חדא, שצריך שיהיה פרסומי ניסא, והשני, הוא חיוב של נר איש וביתו דהיינו שיהיה ניכר שהנרות שייכים לבית פלוני, ועל כן בני"ד אין יכול להדליק על מעקה של מרפסת כשהמרפסת לא נקראת בית, כיון שאין הדלקתו על פתח ביתו או חלון ביתו, וגם פרסומי ניסא לבני הבית ליכא שהרי מדליק מחוץ לביתו, ומה לי בזה שבהדלקתו שם יש פרסומי ניסא לבני רשות הרבים סו"ה הרי חיוב הנר חנוכה הוא חובת הבית, דהיינו שצריך להעמידה במקום דירה או במקום שהוא משמש את הדירה אבל מרפסת זו הרי אינה משמשת את הבית.

ומה שמצינו שמדליקים על שער החצר לא יקשה לדברינו, דהרי החצר ששנו חכמים, היינו לחצר שלפני הבית והבתים פתוחים לה יוצאים דרך החצר לרשות הרבים או למבוי ורוב תשמישם של דרי הבית בחצר [אבל היקף שאחורי הבתים (מרפסת וכדומה) קרוי רחבה או מוקצה (עיין רש"י ב"ב ה"ג, ועי' משנה ב"ב ק"א ע"א הדלת שבמוקצה, ובפנה"ש להרמב"ם שם שנקרא כל לפי שאין רוב תשמיש שם ואין תשמישו תדיר), וזה החצר שלפני הבית תפקידו הוא לשמש לצרכיהם של בני הבית כמו שכתב רש"י בשבת (קל ע"ב ד"ה א"ס), שחצר עשויה להשתמש בה תדיר. ולכן קבעו חז"ל להדליק בפתחה של החצר דגם על זה יש חובת הדר להדליק שם, [וגם יש שם פרסומי ניסא לבני רשות הרבים].

ועל כן בני"ד צריך להדליק על פתח ביתו מבפנים, דהנה אם ידליק במרפסת ליכא פרסומי ניסא כלל, דלבני ביתו ליכא דהא הם נמצאים בתוך הבית הנרות נמצאים במרפסת, ואף שלאורה היא חלק מן הבית ונימא דלא גרע ממצר שלפני הבית ששם הוא אפשר להניח הנרות, מכל מקום כיון שעיקר תשמישה אינו לצורך כניסה ויציאה מן הבית או לתשמיש הבית הרי דינה כחוקף שאחורי סקרוי מוקצה או רחבה ולא בית, ובאמת כך הוא דרכם של בני אדם כשהם רוצים ליישב דעתם באויר הם יוצאים אל המרפסת להתבודד במחשבותיהם, דהיינו שתשמיש המרפסת ההיא הוא היפך מתשמיש הבית שבמקום לצאת אל הגינה הוא מתבודד במרפסת. וכעין זה כתב בחזון איש (יו"ד סי' קסו אות ו'), עיי"ש.

ואין הכי נמי שמרפסת הסגורה במחיצות ואפילו אינה מקורה שבני הבית משתמשים בה תדיר (שהרי בשביל זה עשו המחיצות), אם ידליק שם הרי הוא מקיים מצוות ההדלקה, וזה אינו נקרא רחבה או מוקצה אלא בית, ועיין ברא"ש הלכות קטנות (הל' מוזה"ס סי' יא) שכתב, דחצר חייבת מצד עצמה ואף שאינה מקורה אין חסרון התקרה מגרע בה כיון שדרכה בלי קירוי, ועל כן הדבר פשוט, דגם מרפסת בית כשהיא מוקפת מחיצות אף שאינה מקורה, יכולין להדליק שם כיון שנקרא בית.

והוסיף שם מורינו הרב שליט"א עוד: מעשה רב ראיתי בביתו נאווה קודש של רבינו מרן הגאב"ד הגרי"ט ווייס זצוק"ל, שהיה הניח את המנורה על שולחן במרפסת שאינה מקורה אשר היה לה תריסים מכל צידה, ובשעה שהוא הדליק היה מסלק את התריסים לצדדים כדי שיראו אותה בני רשות הרבים, דלא גרע מחלון הבית ובוזה יש פרסומי ניסא גם לבני הבית וגם לבני רשות הרבים.

2. כן השיב מורינו הרב שליט"א בשו"ת היכל הוראה (חלק ב' הוראה קב) לבחור אחד שדר ביחד עם חבריו תלמידי הישיבה בדירה, והיות שכל הבחורים מדליקים בפתח הבית מבחוץ ואין שם הרבה מקום לכולם, הבחין אחד הבחורים שיש לבית עוד פתח שיכולים להדליק שם הנרות בפתח הנוסף, אך אמנם פתח זה אינו פונה לרשות הרבים וגם הוא סגור ומסוגר ואין לבחורים מפתח לפתוח הדלת ולצאת משם, וגם בעה"ב עצמו לא השתמש בפתח זה זמן מרובה ואף לא הניח שם מוזהה, ובא אלי הבחור לשאול אם אפשר להדליק את הנרות מבחוץ על הפתח ההוא.

3. בשו"ת היכל הוראה (חלק ב' הוראה קב, שם בפני"ל הוראה) עורר מורינו הרב שליט"א, דברינו אלה אין להם שייכות למחלוקת הידועה בין החזו"א להרב מבריסק זצ"ל אודות מה חשיב פתח החצר ששם צריך להדליק נרות חנוכה, דגם לדעת הגרי"ז מבריסק זצ"ל בגד"ד שאני, דהוא מייירי בבנינים מסוימים שהיו בהם רק כמה דירות קומה אחת או שתי קומות, ככנין בנו הגאון ר' רפאל זצוק"ל או תלמידיו הרב ברלין זצ"ל שמהוראה שהורה להם נובע פסקה זו שהלך בעצמו לראות את המקום, (עיין מה שכתב מורינו הרב שליט"א שם בתשובה) משא"כ בזמנינו שמיירי בבנינים גבוהים בני ארבע חמש קומות ויותר ואפילו עשר קומות שכולם צריכים לרדת ליד פתח הבנין ולהדליק שם ויש שם עשרות דיירים שמדליקים באותו מקום ויש מקומות הן של תלמידי הישיבות והן של דיירי הבנינים שיש שם הרבה שמדליקים אצל פתח הבנין עד שגם המדליק עצמו אינו יודע היכן מונחת המנורה שלו.

והוסיף מורינו הרב שליט"א עוד, שפעם אחת הלך עם אביו מרן ה"קנה בשם" זי"ע בימי החנוכה לנחם אבליים בשכונת עזרת תורה, וראה שם בכניסה הראשית לבנין עשרות מנורות של הדיירים

מילי דהוראה

על דבר מה שנשאל מורינו הרב שליט"א אודות כלה יתומה מאביה שעומדת לינשא ואמרו לה שהיות והשושבינים צריכים זוג אולי תבקש מאחיה וגיסתה או מאחותה ובעלה שהם ימשו כשושבינים בחופה אך היא ממאנת בזה כי רוצה שאמה בדוקא היא זו שתוליך אותה לחופה ובהו יהיה חיזוק גדול עבורה ועבור אמה האלמנה, והיא שואלת עצה איך אמה תוכל להוליך אותה לחופה.

ושאל אותה מורינו הרב שליט"א אם הסבא דהיינו אבי האם עודנו בחיים חיות, וכשאמרה הן, אמר לה שאם כן יכולה האמא האלמנה להוליך אותה לחופה יחד עם הסבא, וזה לכתחילה.

וכן מבואר בפוסקים דאב עם בתו וכן בן עם אמו יכולים להיות שושבינים (עיי' שלחן הערוך סי' ז ס"ד הערה א בשם ספר חתום קודש סי' ז).

כשמדליקים כמה דיירים באותו פתח החצר, האם גם אלו המדליקים סמוך לסמוך למנורה בזה אחר זה יוצאים ידי חובתם או רק המנורה שהוא סמוך לפתח

באלו המדליקים בפתח החצר, דעת מורינו הרב שליט"א (כמובא שם בתשובה) שכשמדליקים דיירים רבים בכניסה לבנין, נמצא שמריבוי המדליקים אין כמעט אחד מהם שמדליק בטפח הסמוך לפתח, שכן הדרך בזמנינו שמדליקים על מדפים הקבועים בקיר החצר או על הגדר וכדומה אחד אחרי השני, ורק בודדים יכולים להדליק בטפח הסמוך, ואילו השאר מרחיקים והולכים עד כמה וכמה אמות, ופשוט שאין יוצאים בזה ידי חובה, והרי זה כמדליק נרות חנוכה באמצע הרחוב.

שהדליקו שם, ואמר לטובים אותו: דעו לכם שלדעתנו כל אלו שהדליקו כאן לא יצאו ידי חובת הדלקת נרות חנוכה דודאי לא גרע מפתח המבוי שאין יוצאים חובת הדלקת נרות חנוכה כשמדליקים על פתח המבוי אם מה ליה מבוי במישור או מבוי בגובה, דכל בנין רב קומות הדלת של הכניסה הראשית למטה הוא דינו כפתח המבוי בגובה, ואף אין כן דעת הגר"י זצוק"ל, כי הוא מייירי בבית של קומה אחת או שתיים שהוא דר שם לבדו או אם עוד כמה שכנים יחדים, ולכן היתה לו האפשרות לקיים המצוה הכללתה כדינא דגמרא, משא"כ בבנינים גבוהים כמו שיש היום. ולכאורה אפילו אי נימא שלדעת הגר"י יכול לצאת ידי חובתו בהדלקה על פתח המבוי ולא דמי לפתח המבוי כיון שלדעתו בנין מגורים כל החדר מדרגות והחצר שייך לכל אחד מבני הבית לא כן במבוי שודאי שהמבוי עצמו לא שייך לכל אחד מבני החצר אלא שייך לכל בני המבוי, מכל מקום הרי פסק המחבר (א"ח סימן תרע"א סעיף ה') דחצר שיש לה שני פתחים משתי רוחות, צריך להדליק בשניהן מפני החשד. ואם כן בנ"ד אכתי יש חשד שהרי אף אחד לא יודע על מי המנורה שהוא מדליק בה ועדיין לא יצאו המדליקים ידי חובת הדלקה שצריכים להדליק מפני החשד. ועוד ראיה לדברינו, שאין זו הוראה כללית ממה ששמענו על עוד כמה אנשים שהגר"י אמר להם להדליק על פתח החצר, ובכל אלו היה הגר"י עצמו בא לשם לראות את המקום ורק אחרי שראה הורה להם שניהגו כן, ואם נימא דזו הוראה כללית למה היה צריך לברר בכל מקרה לגופו, ובהכרח שכן היה דעתו שדבר זה אינו הוראה כללית אלא כל מקרה נדון לגופו ותלוי במיקום הבית ובאופי דיירי הבנין כדי שיהיה ניכר תמיד מי הוא המדליק במנורה זו.

4. בשו"ת היכל הוראה (שם במילי דהוראה), ביאר מורינו הרב שליט"א וכתב, דהנה מה שכתב הרמ"א בסיומן תרע"א (סעיף ז) ומיהו בזמן הזה שכולנו מדליקים בפנים ואין היכר לבני רשות הרבים כלל, אין לחוש כל כך אם אין מדליקים בטפח הסמוך לפתח. ובדברי מש"ה (שם א) כתב עוד דמאחר שמדליקים בפנים כל אחד יוכל להדליק במקום מיוחד ולא בעי להדליק בטפח הסמוך לפתח ויכיר הנרות שמדליק כל אחד ואחד ואיכא הכירא כשמוסוץ והולך בשאר הלילות ומבואר מדבריו דבכה"ג לא רק דאין לחוש אלא שאין צריך להדליק בטפח הסמוך לפתח. אמנם באמת אינו ענין לנד"ד, שהרי הרמ"א מייירי באלו המדליקים בתוך ביתם דכל בני הבית הרי יודעים כמה מנינים ולכך סגי באחד שמדליק בטפח הסמוך לפתח אבל מי שמדליק מחוץ לפתח ביתו והמנורה עומדת רחוק מן הבית יותר מטפח הסמוך הוי כמדליק ברחובה של עיר, שאין לברך על הדלקת מנורה זו כלל ואפילו ברכת הראיה אין לברך עליה מאחר דודאי אין יוצאים ידי חובת הדלקה בהדלקה זו שהרי הדלקת נר חנוכה היא חובת הדר ולא חובת גברא דהיינו כל אדם שיש לו בית שידליק בביתו או בפתח חצירו ולא ברחובה של עיר. ולפי זה בנ"ד נראה דרק אותם שידליקו בטפח הסמוך לפתח יוצאים ידי חובתם אבל מי שאין לו מקום בטפח הסמוך ומניחים בהמשך הקיר מנורה אחר מנורה נראה דלא יצאו ידי חובתם ועדיף שידליקו בחדר הפרטי היכן שישנים שם משידליקו באופן זה.

עכ"פ נראה שכדי לצאת ידי"ח לשיטת הסוברים שאפשר להדליק במקום שיש הרבה מנורות, אם יתקינו ארון מיוחד שיהיה בו מקום להנחת הרבה מנורות ויעמידו הארון בטפח הסמוך לפתח ככה"ג שפי' אפשר לומר דכל הארון הזה נמשך אחר הטפח הסמוך, והוא כמו אלו המדליקים נרות חנוכה בארון זכוכית מיוחד [בית מנורה] דאין מקפידים שהמנורה עצמה תהיה בטפח הסמוך אלא מקפידים שהבית מנורה יהיה בטפח הסמוך דכל הבית מנורה הוא כנוף אחד, וכמו כן נראה לומר בבית מנורה שמכיל מנורות הרבה גם הוא נחשב כנוף אחד, אולם פשוט הוא שלא יועיל אלא לארון אחד אבל אם יניחו עוד ארון אף אם יניחו אותו בסמוך לארון הראשון לא עלה בידם כלום. אך כל מה שמועיל הארון הוא לשיטתם,

הלכה והוראה בישראל

מכתב מורינו הגאב"ד שליט"א אזהרה לסופרי סת"ם עקב המכשול המצוי לאחרונה בקלף במוקם השרטוט, והערת הרב הגאון ר' יוסף שמואל קרישבסקי שליט"א מגדולי זקני הסופרים בדורינו

יום רביעי ב' כסלו תשפ"ד לפ"ק הן זה לאחרונה נתברר השאלות שהובאו להיכל הוראה על ידי כמה וכמה סופרים שלאחר כתיבתם גילו שאותיות שראשיהן עברו מעל קו השרטוט של הקלף נחצו לשנים אחרי זמן לא ארוך מהכתיבה או שנשבר הדין ולפעמים הפסול הוא משעת הכתיבה עצמה כגון שהסופר לא שם לב שיש סדק במקום השרטוט ובאופן זה פרשיות המזוזה או התפילין או יריעות ספר תורה נפסלו, והגורם לזה הוא השרטוט העמוק בחלק מהקלף שהוא דק יותר וכשיצרן הקלף משרטט ע"י דבר חורץ בקלף דק הוא עלול לעשות סדק זעיר בקלף, ואפילו אם לא עשה סדק ממש, בנקל יתהווה שם סדק שיגרום לפסול. וכמו שהראו לי הסופרים שבכיפוף קל של הקלף נוצרו סדקים בשורות שכבר נכתבו.

יום רביעי ב' כסלו תשפ"ד לפ"ק הן זה לאחרונה נתברר השאלות שהובאו להיכל הוראה על ידי כמה וכמה סופרים שלאחר כתיבתם גילו שאותיות שראשיהן עברו מעל קו השרטוט של הקלף נחצו לשנים אחרי זמן לא ארוך מהכתיבה או שנשבר הדין ולפעמים הפסול הוא משעת הכתיבה עצמה כגון שהסופר לא שם לב שיש סדק במקום השרטוט ובאופן זה פרשיות המזוזה או התפילין או יריעות ספר תורה נפסלו, והגורם לזה הוא השרטוט העמוק בחלק מהקלף שהוא דק יותר וכשיצרן הקלף משרטט ע"י דבר חורץ בקלף דק הוא עלול לעשות סדק זעיר בקלף, ואפילו אם לא עשה סדק ממש, בנקל יתהווה שם סדק שיגרום לפסול. וכמו שהראו לי הסופרים שבכיפוף קל של הקלף נוצרו סדקים בשורות שכבר נכתבו.

היות והדבר מצוי מאד לאחרונה בכמה מקומות שמוכרים קלף יש להתבונן בזה היטב כי הדבר עלול להיות מכשול בקרקפת שאינו מניח תפילין או במזוזה פסולה או ברכות לבטלה על ספר תורה פסול.

ונכון הדבר שזיהירו הסופרים איש את רעהו על זה כדי שלא יבואו לידי מכשול וגם יקיימו בזה מצות השבת אבידה. הכו"ח למען קדושת מלאכת הקודש

ראיתי את הערת כבוד הרב בענין חתך בשרטוט זה דבר מצוי הרבה גם בשרטוט המצד זה מפסק את האות לשתיים ונפסל, וכן א"א לתקנו משום שלא כסדרן וגם אינם מוקף גויל מתחילתן זה פסול לכ"ע ולכן כל סופר ידוק הקלף לפני תחילת הכתיבה אם אין שרטוט עמוק או נקבים וסדקים. יוסף שמואל קרישבסקי סופר סת"ם פעי"ה ק' ירושלים ת"ו

Advertisement for 'Beit Hachochim' (היכל הוראה ירושלים ת"ו) featuring a portrait of a man and text about religious matters. The text includes 'זה היכל כולו אומר כבוד' and details about a meeting or event.

Advertisement for 'Beit Hachochim' (היכל הוראה) featuring a portrait of a man and text about religious matters. The text includes 'זה היכל כולו אומר כבוד' and details about a meeting or event.

Advertisement for 'Beit Hachochim' (היכל הוראה) featuring a portrait of a man and text about religious matters. The text includes 'זה היכל כולו אומר כבוד' and details about a meeting or event.